

Renunciační smlouva

Abstrakt

Předkládaná práce pojednává o komplexním náhledu na tzv. renunciační smlouvu neboli smlouvu o zřeknutí se dědického práva či práva na povinný díl. Zároveň odpovídá na hlavní výzkumnou otázku, která se dotazuje na to, zdali se českému zákonodárci podařilo do českého právního řádu znovu zařadit institut renunciace v takovém znění, které je kompatibilní s jinými ustanoveními současného občanského zákoníku, či nikoli.

V práci se podrobně rozebírá hmotněprávní úprava renunciační smlouvy *de lege lata*. Zabývá se ale také vybranými otázkami, na které není doposud jednoznačně odpovězeno, věnuje se i některým jejím souvislostem procesněprávním.

Renunciační smlouva je vícestranné právní jednání, jehož ústředním institutem je institut zřeknutí se dědického práva – ustanovení § 1484, zákona č. 89/2012, občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále také jako „OZ 2012“ nebo jako „občanský zákoník“). Je jediným právním nástrojem pro dispozici s budoucím dědickým právem renuncianta (předpokládaného dědice). Díky této smlouvě je tedy možné s právem, které *de facto* ještě neexistuje – tedy ještě za života (budoucího) zůstavitele – dle konsensu smluvních stran disponovat.

Úlohou renunciační smlouvy je předcházet nejen dědickým sporům. Plní tedy primárně funkci ochrannou a preventivní. Tato smlouva nemá povahu majetkového převodu, není ani formou darování. Platnou se stává okamžikem jejího uzavření a splněním zákonem stanovených podstatných náležitostí, účinná se stává okamžikem smrti (budoucího) zůstavitele. Dispozitivní charakter této smlouvy smluvním stranám (kontrahentům) umožňuje ujednat i některá významná fakultativní ujednání, která mohou její obsah konkretizovat, ale i značně ovlivnit.

Znovuzařazení institutu renunciace do českého právního řádu se může považovat za jisté prolomení tvrdých zásad majetkového práva absolutního. O tento průlom se zasloužila zejména zásada autonomie vůle, která renunciační smlouvu provází a vzešel z ní také například princip smluvní volnosti stran, jenž jejím kontrahentům dává pomyslnou moc a kontrolu nad dispozicí s jejich majetkem (v případě budoucího zůstavitele) nebo dědickým právem či právem na povinný díl (v případě renuncianta), a to téměř zcela dle jejich představ.

V práci je institut zřeknutí se dědického práva dle právní úpravy OZ 2012 porovnáván s jeho některými vybranými právními úpravami předešlými, stejně jako s jinými vybranými dědickými instituty – konkrétně s institutem dědické smlouvy a institutem vydědění. Dále je v práci představen také komparativní výklad explicitních zákonných znění téhož institutu vybraných zahraničních právních řádů – právní úprava institutu renunciace rakouská a právní úprava institutu renunciace švýcarská. Konkrétně tyto zahraniční právní řády byly českému zákonodárci při tvorbě současného občanského zákoníku inspirací a v této práci představují taktéž zejména zdroj inspirativní.

Koncept práce je empiricko-teoretický. Dělí se na dvě části – část teoretickou a praktickou. Práce je rozdělena do deseti kapitol. Teoretická část je reprezentována především kapitolou první až šestou. První kapitola zahrnuje pojem a charakteristiku renunciační smlouvy. Zabývá se její právní úpravou *de lege lata*. Představuje nejen její koncept, účel, zařazení, vymezení, interpretaci, ale také nezbytná propojení s ustanoveními dalšími. Kapitola druhá pojednává o terminologii a vybraných právních pojmech s renunciační smlouvou souvisejících, zmiňuje také instituty další, které s tématem práce úzce souvisejí. Kapitola třetí je exkurzem do historického vývoje podoby renunciační smlouvy – od platnosti Všeobecného zákoníku občanského, až po právní úpravu OZ 2012 (včetně). Třetí kapitola dále pojednává také o genezi a vývoji institutu renunciace, o podobě jeho historických znění na našem území dříve účinných. Čtvrtá kapitola se zaměřuje nejprve na komparaci institutu renunciace s vybranými dědickými instituty, dále na komparativní výklad institutu renunciace dle právní úpravy rakouské a švýcarské. Pátá kapitola se krátce zmiňuje o motivacích s renunciační smlouvou spojených, a to jak z pohledu zákonodárce – viz motivy vedoucí institut renunciace do českého právního řádu znovu zařadit, tak i o motivech jednotlivých stran (kontrahentů), jež je vedly k uzavření této smlouvy. Kapitola šestá je kapitolou nejrozsáhlejší. Představuje náležitosti renunciační smlouvy. Je pojednáváno o náležitostech obligatorních – obsahových i formálních, ale i o vybraných náležitostech fakultativních. Tato kapitola dále zahrnuje syntézu renunciační smlouvy s jinými právními jednáními či jinými instituty. Zabývá se také problematikou dohody o jejím zrušení. Kapitola sedmá vymezuje jednotlivé základní typy a dělení renunciační smlouvy. Jsou zmíněny nejvýraznější výhody a nevýhody jejich základních typů z hlediska objektivního. Osmá kapitola se věnuje jejím důsledkům z prizmatu subjektivního. Zahrnuje poměrně závažné téma – dopady účinků renunciace na renunciantovy potomky. Kapitola devátá se obšírněji věnuje některým vybraným otázkám aktuálním, stejně jako otázkám dosud zcela nezodpovězeným. Kapitola poslední, desátá, tuto práci završuje pojednáním o problematice procesních souvislostí s renunciační smlouvou spojených. Počíná exkurzem do pozůstalostního

řízení, ve stručnosti představuje problematiku dědických sporů, upozorňuje na některá procesněprávní úskalí, která mohou ve spojení s renunciační smlouvou vzejít, zabývá se problematikou jejího translačního účinku. V konečném důsledku tato kapitola zmiňuje také význam intertemporálních norem.

Klíčová slova: renunciační smlouva, zřeknutí se dědického práva, renunciace, dědické právo